

ריו. קרוב לודאי שנטועה היתה בו זיקה טבעית לבעיות העולות בספריהם וכי ההזים אשר הגיעו אלינו מהם הפיחו רוח חיים בזיקה זו.

חוט השני העובר בכל סיפורי „שיכון ותיקים“ הוא לא רק הרקע הקיבוצי המשותף לכולם אלא גם העובדה שרובם ככולם סרו בבית סביב נקודה אחת שהיא יסודית בספרות האקסיסטנציאליסטית: בחירת האדם את ישותו בשעת משבר. ברגע המבחן מת יצב האדם לפעמים לעומת רגש הגאווה הארמי, ולפעמים לעומת יהירות שוא, לפעמים לפני שתי ברירות שוות כביכול, לפעמים לפני ערכים עקרוניים ולפעמים לפני פחד פיזי. הפתרון שהוא בוחר בו קובע את אישיותו ומגדיר אותה בעיני עצמו, שכן כל הבעיות המוצגות כאן עומדות בין האדם לבין עצמו.

דומה כי מכל יצירתו של נתן שחם „שיכון ותיקים“ הוא ההמשך הישר ביותר ל„דגן ועופרת“, קובץ סיפוריו הראשון. יש בו אותה רגישות לבעיות מוסריות המציגות את „דגן ועופרת“, אותה הבחנה פסיכולוגית דקה, אותו ברק שכלתני, לפעמים שכל-תני מדי, עד כדי סיכון האורגאניזם הספונטאנית של הסיפור. עם זאת יש לציין כי הבגרות נתנה את אותותיה לטובה בקובץ האחרון. הסיפורים נקיים יותר משיאית של מבנה וכבדים יותר במשקלם. טובים במיוחד הם שני הסיפורים „במעלה ההר“ ו„ארמון ואליז“. בראשון מתאר המחבר רועה, חבר-קיבוץ, הגשבה עליידי שלושה ערבים; בשני הוא מתאר נער ונערה יוצאי צפון-אפריקה, אשר נקלעו לקיבוץ והביאו אליו בעיית משפחה הזרות לרוח הקיבוץ. אולי זרותו של הסופר לגיבוריו אלה היא שסייעה לו.

25—35. גילו הקובץ של סופר לא תמיד הוא מעיד על גילו הספרותי. בארץ יש עוד גורם העשוי להכביד מאד על כל עורך אנתולוגיה, והוא — מידת ה„ישראליות“ של הסופר. יש סופר שגולד בארץ וכל שרשון בעולם העבר הור, ויש סופר שבא הנה בן חמש-עשרה והוא ישראלי בכל ישותו. במלה אחת: המשפט „דור בארץ“ אומר דרשני ואכן, הוצאת „ספרית פועלים“ דרשה את המשפט הזה.

יש להדגיש, נאמר בהקדמה לאנתולוגיה „דור בארץ“, כי העורכים לא ניסו בשום אופן להכליל באנתולוגיה זו את כל היוצרים „שניתן לשייכם לאותו דור לפי בחינה זו או אחרת“. דרש: לא כל היוצרים יקבלו כרטיס-כניסה. יוצרים שהשתתפותם רצויה — יקבלוהו בזכות זו או אחרת, ויוצרים שהשתתפותם אינה רצויה — לא יקבלוהו בהתאם לפסול זה או אחר (שלא פסל כמה מחבריהם!).

הנה כך יש לפנינו אוסף סיפורים ושיירים שנסאף לא בהתאם לאיזה בותן ברור ומוגדר והכולל, בצד יצירות אחרות, גם יצירות של סופרים שאינם דווקא ישראלים או אינם דווקא בני גיל אחד, וגרוע מכל — יצירות של כמה סופרים שאינם סופרים.

שיכון ותיקים

נתן שחם הוא סופר אשר דומה כי קרוב הוא להלך-הרוח האקסיסטנציאליסטי יותר מכל סופר אחר בארץ. אין שוב סיבה להניח כי הירבה לקרוא את יצירותיהם של הסופרים האקסיסטנציאליסטיים יותר מכל חבר

נתן שחם: שיכון ותיקים; סיפורים מהיי הקיבוץ; ספרית פועלים / ללא; 319 ע'.